

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту історії, права
та міжнародних відносин
Ю.В. Подрез
«02» вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Галузь знань 29 Міжнародні відносини
Спеціальність 291 Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії
Освітньо-професійна програма Міжнародні відносини

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«02» вересня 2024 р.

Голова Моцак С.І., кандидат
педагогічних наук, доцент

Суми – 2024

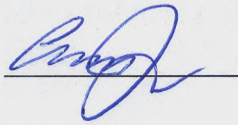
Розробник:

Крупеня І.М., кандидат політичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «30» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Обов’язкова
		Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
1-й		
Лекції		
24 год.		
Практичні, семінарські		
30 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
64 год.		
Консультації		
2 год.		
Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин – 120		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія світової дипломатії» є фундаментальною дисципліною, яка входить до циклу навчальних курсів професійної підготовки і спрямована на підготовку бакалавра до здійснення професійної діяльності за спеціальністю. У навчальному курсі розглядається історія розвитку світової дипломатичної служби, моделей та методів дипломатичних відносин між національними державами, що сприяє формуванню й розвитку в учасників освітнього процесу відповідних професійних компетенцій.

Метою навчальної дисципліни «Історія світової дипломатії» є ознайомити студентів із засадами становлення та розвитку дипломатичної діяльності і дипломатичної служби протягом усього періоду її існування: в державах Стародавнього Сходу, давній Греції і Римі, у період середньовіччя, новий та новітній часи. Особлива увага приділяється вивченню особливостей та обставин зародження та еволюції форм і методів, засад і способів ведення дипломатичних зносин між державами.

Основними **завданнями** навчального курсу є:

- опанування основних понять та термінів, що є визначальними у галузі дипломатії та дипломатичної служби у контексті їх історичного розвитку;
- формування у студентів об'єктивного уявлення про походження дипломатії, обставини виникнення і розвитку нині діючого апарату професійної дипломатичної служби;
- вивчення фактичної сторони дипломатичної історії;
- розуміння основних тенденцій історичного розвитку дипломатії і обумовлених ними особливостей сучасної дипломатичної моделі;
- ознайомлення з провідними дипломатичними підходами до вивчення історії дипломатії;
- формування навичок самостійної роботи з науковою літературою і джерелами;
- уміння кваліфіковано застосовувати отримані знання з історії дипломатії і специфіки сучасної дипломатичної системи в майбутній професійній діяльності.

Інтегральна компетентність:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та

необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі і знань про природу і суспільство, та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК4. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, зовнішньої політики держав, суспільних комунікацій, регіональних досліджень.

СК7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК14. Здатність розуміти закономірності розвитку та самостійно аналізувати ситуацію в країнах і регіонах світу на основі інформації політичного, історичного, економічного, культурного, правового характеру із застосуванням міждисциплінарних та наукових методів досліджень міжнародних відносин.

СК15. Здатність здійснювати фахову діяльність з дотримання етично-протокольних норм та врахуванням етнокультурних особливостей національної дипломатії країн світу.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Історія світової дипломатії» входить до переліку обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми циклу професійної підготовки. Освоєнню «Історії світової дипломатії» не передувало опанування інших навчальних дисциплін. Навчальна дисципліна

«Історія світової дипломатії» освоюється студентами паралельно з такими навчальними курсами, як «Вступ до міжнародних відносин», «Політична географія світу», «Історія та культура України», «Українська діаспора в міжнародних відносинах». Опанування навчальної дисципліни «Історія світової дипломатії» створює умови для успішного вивчення навчальних курсів: «Історія української дипломатії», «Дипломатія іноземних держав», «Сучасні міжнародні відносини та світова політика», «Зовнішня політика та дипломатія сучасної України», а також написання курсової роботи з дипломатії іноземних держав.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 1. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

ПРН 2. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.

ПРН 9. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

ПРН15. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль									Разом	Підсумкова контрольна робота, ІНДЗ	Загальна сума
Розділ 1					Розділ 2						
Т. 2	Т. 3	Т. 4	Т. 5	Т. 6	Т. 7	Т. 8	Т. 9	Т. 10			
Поточний контроль									60		100
4	4	4	4+4	4+4	4+4	4+4	4+4	4+4			
Контроль самостійної роботи									30		
3	4	3	4	3	4	3	3	3			

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання студентами всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального навантаження шляхом поточного та підсумкового контролю. Система оцінювання курсу реалізується згідно з критеріями оцінювання навчальних досягнень студентів під час відвідування лекцій, участі у семінарах, виконання тестових завдань та виконання інших видів самостійної роботи.

Поточний контроль у 1 семестрі складається з таких компонентів:

- **60 балів:** участь у *семінарах* – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань/дискусіях, виконання практичних завдань, виконання завдань тестового контролю.

- **30 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, виконання індивідуальних завдань, підготування рефератів, есе тощо.

Разом – **90 балів.**

Результат підсумкового контролю (підсумкова контрольна робота) оцінюється максимумом у 10 балів

Разом – **100 балів.**

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями:

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
4	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; виконує всі завдання, може правильно визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює і обґрунтовує власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на системному знанні теоретичних положень і дипломатичної практики. Під час заняття продемонстрована активність та ініціативність.
3	Здобувач вищої освіти відповідає на всі питання семінарського заняття, розкриває зміст загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; визначає та в цілому правильно інтерпретує дипломатичні події та процеси; виконує завдання, однак допускає неточності; може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу; висловлює власну думку щодо предмету заняття, наводить аргументи на її підтвердження, що ґрунтуються на положеннях підручників і навчальних посібників з «Історії світової дипломатії».
2	Здобувач вищої освіти дає відповіді на більшість питань семінарського заняття, відтворює дефініції загальнотеоретичних категорій, що підлягають засвоєнню при вивченні теми; лише називає події з історії дипломатії; завдання виконує з неістотними помилками; не може визначати спільні та відмінні риси понять, які складають предмет порівняльного аналізу, називаючи при цьому їх ознаки.

1	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд, з труднощами виконує завдання, допускаючи змістовні помилки, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття.
0	Відсутність на занятті

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента

Кількість балів за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	- студент упевнено оперує обсягом навчального матеріалу і застосовує його для розв'язання проблем; - самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; - може характеризувати та аналізувати історичну інформацію; - співвідносити події та процеси за періодами на основі наукової періодизації історичної науки; - знає історіографію розглядуваних проблем; - студент виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати матеріал, наводити чисельні приклади; - вільно користується тематичними картами; - розуміє основні тенденції розвитку історичних проблем слов'янства;
82 - 89	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - дає загальну характеристику подій (причини, наслідки, значення); - встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв'язки між ними;
74 - 81	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - не достатньо повно дає характеристику подій (причини, наслідки, значення); - на посередньому рівні встановлює послідовність подій, характеризує

	причинно-наслідкові зв'язки між ними;
64 - 73	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу; - вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; - визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність; - може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
60 - 63	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу; - вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; - визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність; - може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
35-59	коли студент дуже слабо володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - впізнає постать чи подію лише за детальним описом; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні "так – ні");
1 - 34	- коли студент зовсім не володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - не впізнає постать чи подію; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні "так – ні")/

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82–89	B	добре
74–81	C	
64–73	D	задовільно

60–63	E	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universitytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

Перезарахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Історія світової дипломатії» можуть бути:

- **усний контроль.** Усний контроль здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;

- **письмовий контроль.** Здійснюється за допомогою письмових робіт, які можуть бути короткочасними (15–20 хв.) і протягом усього заняття. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверхневий зріз чи ґрунтовний аналіз);

- **тестовий контроль.** Тести – спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь. Сприяє систематичному вивченню матеріалу, а також організації постійної та безперервної перевірки глибини та якості засвоєння матеріалу;

ІНДЗ: підготовка доповідей, есе, презентацій. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань.

Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої

діяльності, розумінню здобувачами вищої освіти значення академічної доброчесності та наслідків недотримання її постулатів.

Питання для самоконтролю:

1. Становлення і розвиток дипломатії у Стародавньому світі.
2. Симахії як різновид міжнародних зв'язків Стародавньої Греції.
3. Дипломатія часів Великого переселення народів. Римська імперія і варвари.
4. Філократів мир (346 р. до н. е.), його умови і наслідки.
5. Флорентійська дипломатія XII–XIV ст., основні риси та організація.
6. «Дипломатична революція» напередодні Семилітньої війни.
7. Г. Нікольсон про давньогрецьку і давньоримську дипломатію.
8. Людовік XI (1461–1483 рр.) та його дипломатія.
9. Дипломатія періоду Англійської буржуазної революції (1640–1660 рр.).
10. Організація дипломатичного апарату в епоху Римської імперії.
11. Дипломатія Александра Македонського (336–323 рр.)
12. Дипломатія Людовіка XIV.
13. Дипломатія Гая Юлія Цезаря.
14. Римська дипломатія в епоху імперії.
15. Зовнішня політика та дипломатія європейських країн періоду Війни за польську спадщину.
16. Союз «Цзун» та союз «Хен» як основні типи дипломатії Стародавнього Китаю.
17. Перикл та його проект панелінського мирного конгресу 448 р. до н. е., особливості зовнішньої політики.
18. Система міжнародних відносин і дипломатії у Середні віки: зміст та особливості.
19. Дипломатичний архів в Богаз-Кьой.
20. Нікіїв мир.
21. Зовнішня політика і дипломатія Іспанії XVI ст.
22. Договір Рамзеса II з Хаттушилем III.
23. Франческо Сфорца – політик і дипломат.
24. Дипломатія періоду Північної війни.
25. Історія дипломатії у працях Е. Саттоу.
26. Організація посольської справи у Венеції XII–XV ст.
27. Дипломатія Кромвеля.
28. Історія дипломатії у працях Г. Нікольсона.
29. Дипломатичні перемоги римлян в Єгипті і Ахейському союзі (II ст. до н. е.).

30. Німвегінський мир (1684 р.), його зміст і значення.
31. Артхашастра про дипломатію.
32. Міжнародні відносини та дипломатія Єгипту і хетської держави.
33. Організація посольської служби у Візантії VI–X ст.
34. Антиалкідів мир (Стародавня Греція, 387р. до н. е.).
35. Зовнішньополітичні доктрини Стародавнього Китаю.
36. Н. Макіавеллі і його трактат «Державець».
37. Зовнішня політика Джуліо Мазаріні.
38. Корінфський конгрес 338–337 р. до н. е.
39. Фемістокл – політик і дипломат.
40. Дипломатія Армана Жана дю Плессі Рішельє.
41. Ель-Амарнський дипломатичний архів.
42. Дипломатія Григорія VII (1073–1085 рр.).
43. Франко-голландське суперництво. Вільгельм III Оранський.
44. Конференція Пелопонеського союзу в Спарті (432 р.)
45. Зовнішньополітичні доктрини стародавньої Індії.
46. Утрехтський мир 1712 р.
47. Внутрішня дипломатія Римської імперії.
48. Доктрини «Світобудовчої монархії» та «Ді го» у зовнішній політиці стародавнього Китаю.
49. Історія дипломатії за Ж. Камбоном.
50. Дипломатична боротьба у період Пелопоннеської війни.
51. Італія в системі міжнародних відносин XVI–XVIII ст.
52. Македонська гегемонія у Стародавній Греції. Дипломатія Філіпа II.
53. Дипломатія та зовнішня політика Людовіка IX.
54. Англійська зовнішня політика у XVI ст.
55. Основні форми міжнародних зв'язків Стародавнього Риму.
56. Зовнішня політика Іспанії у XVI ст.
57. Демосфен – оратор, політик, дипломат. «Промови про мир». «Філіпіки».
58. Консульська служба Італії XII–XV ст.
59. Світські конгреси XV ст. та їх роль у врегулюванні міжнародних конфліктів.
60. Питання історії дипломатії у працях Д. Вуда і Ж. Серре.
61. Особливості зовнішньої політики та дипломатії Стародавньої Індії періоду Калінгської війни.
62. Виникнення та розвиток ідеї Європейської єдності: П'єр Дюбуа і Пондебрет.
63. Договір Спарти та Персії 412 р. до н. е.
64. Артхашастра про посла: його завдання та статус.

65. Дипломатія «Довгого» парламенту XVII ст.
66. Дипломатія періоду греко-перських війн.
67. Концепції «Мандали» та «Семичленної держави» (Стародавня Індія).
68. Дипломатія Петра I.
69. Римська дипломатія в Африці III ст. до н. е.
70. Дипломатія європейських країн періоду Столітньої війни.
71. Зовнішня політика та дипломатія Франції XVII ст.
72. Дипломатична угода між Римом та Парфією 66 р. до н. е.
73. Дипломатія арабів у Середні віки.
74. Німеччина в системі міжнародних відносин та дипломатії XVI–XVIII ст.
75. Особливості візантійської дипломатії, її прийоми та методи. Дипломатія Юстиніана I.
76. Посольська справа у Візантії.
77. Церква в міжнародних відносинах в добу середньовіччя.
78. Дипломатія папської курії.
79. Дипломатія арабо-мусульманських країн.
80. Дипломатія Китаю в середні віки.
81. Дипломатія Монгольської імперії в середні віки.
82. Дипломатія Індії в середні віки.
83. Організація консульської служби італійських міст у XII–XV ст.
84. Формування національних держав та становлення принципу «державного інтересу» в зовнішній політиці у XVI–XVIII ст.
85. Іспансько-англійське протистояння. Розгром непереможної Армади.
86. Релігійно-політична боротьба у Франції та дипломатія католицького табору.
87. Початок французької гегемонії в Європі.
88. Дипломатична боротьба в роки Тридцятирічної війни. Вестфальський конгрес.
89. Французько-іспанська війна. Піренейський мир.
90. Органи зовнішньої політики і дипломатії в XVI–XVIII ст.
91. Зародження науки про міжнародне право. Г. Гроцій.
92. Побут і звичаї дипломатів XVI–XVIII ст.
93. Розвиток дипломатичних установ та інституцій в російській державі у XVI–XVIII ст.
94. Віденський конгрес та Аахенський протокол і особливості дипломатії XIX – поч. XX ст.
95. Розвиток дипломатичної справи у період між Першою та Другою світовими війнами.
96. Велика депресія і дестабілізація міжнародних відносин.

97. Дипломатія у другій половині XX – на початку XXI ст.
98. Особливості розвитку дипломатії в добу глобалізації.
99. Гельсінський процес і Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі (1975 р.).
100. Зародження дипломатії «холодної війни».

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Історія світової дипломатії» складається з двох розділів, які в цілому висвітлюють місце і роль дипломатії у системі міжнародних відносин, її різновиди, методи та форми дипломатичної діяльності:

Розділ 1. Дипломатія Стародавнього Світу та періоду Середньовіччя.

Розділ 2. Дипломатія в Новий і Новітній час.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Поняття дипломатії і його еволюція.

Завдання курсу. Інформаційно-довідкова база. Теорія дипломатії і сучасна дипломатична діяльність. Місце і роль дипломатії в системі міжнародних відносин. Поняття моделі дипломатії. Еволюція моделей дипломатії. Різновиди дипломатії. Методи дипломатії. Форми дипломатичної діяльності. Зовнішньополітичний механізм і його елементи. Основоположні документи національної зовнішньої політики.

Розділ 1. Дипломатія Стародавнього Світу та періоду Середньовіччя

Тема 2. Міжнародні відносини та дипломатія Стародавнього Сходу
Політичні традиції Стародавнього Сходу. Дипломатія Стародавнього Єгипту. (Повчання Гераклеопольського царя своєму синові. Повчання Птахотепа. Промова Іпусера).

Міжнародні відносини та дипломатія Стародавньої Месопотамії. Ель-Амарнські дипломатичні листування (XV– XIV ст. до н. е.). Договір Рамзеса II з Хаттушилем III (1278 р. до н. е.). Міжнародна політика Ассирії в VIII – VII ст. до н. е. Зовнішня політика і дипломатія Ашур-Баніпала (668–626 рр. до н. е.).

Дипломатична традиція Стародавньої Індії. (Політична думка давньоіндійського суспільства. Уявлення про дхарми і государя як її охоронця. Артхашастра – книга-пам'ятник індійської політичної думки.

Вчення про державу і державне управління. Внутрішня і зовнішня політика держави. Правила дипломатичної діяльності. Закони Ману про дипломатів і їх діяльність).

Становлення дипломатії у Стародавньому Китаї. (Конфуцій: поради по управлінню країною. «Сімейна» модель суспільства і держави. Теза про «небесний мандат» і сакралізацію імператорської влади. Культ предків і вчення про ритуалах. Ідеал досконалої людини і політичні відносини. Гунь Суньян і легісти. Теорія державного управління. Роль закону в регулюванні державного життя).

Тема 3. Дипломатія у системі міждержавних відносин Стародавньої Греції

Антична цивілізація та її особливості.

Зародження дипломатії в гомерівській Греції (XII – VIII ст. до н.е.). Дипломатія класичного періоду давньогрецької історії (VIII – IV ст. до н.е.). (Поліс як основна форма соціальної організації. Єдність усіх сфер суспільного життя. Полісна демократія, її основні риси. Характер і принципи міжполісних відносин. Проксенія. Амфіктіонії. Договори і союзи. Посли і посольства. Проект Перікла про скликання панеллінського мирного конгресу (448 р. до н.е.). Пелопоннеська війна в описах Фукідида як перша спроба осмислення характеру і змісту міждержавних відносин у Стародавній Греції (431–404 рр. до н.е.).

Держава, політичні відносини і дипломатія у працях давньогрецьких мислителів. (Геракліт: правління «кращих», оптимальна форма державного правління, роль закону в житті суспільства. Демокріт: держава як «спільна справа» громадян. Софісти: вчення про форми держави, способи управління суспільством і принципах міждержавних відносин. Платон: вчення про походження держави, причинах зміни її форм, проектах ідеальних варіантів держави, уявлення про організацію і значення правосуддя, у тому числі, і в міжполісних відносинах. Арістотель: класифікація форм держави, вчення про змішану форму як найкращу. Політія як ідеальний варіант організації суспільства. Ставлення до війни і миру).

Греко-перські відносини як домінанта давньогрецької історії. (Філократів мир (346 р. до н.е.) і дебати в Афінській еклесії. Дипломатичні листи македонського царя Філіпа II до афінського народу. Коринфський конгрес (338–337 рр. до н. е.).

Феномен еллінізму як синтезу Сходу і Заходу і його дипломатична практика.

Тема 4. Римська держава і навколишній світ: дипломатичні аспекти відносин

Основні риси римської дипломатії у період Республіки. (Дипломатичні органи і практика. Процедури оголошення війни і укладення миру. Проблема союзників і «союзницька війна»). Розширення міжнародних зв'язків Риму в II

– IV ст. до н.е. (Дипломатична складова Пунічних воєн. Дружній союз Ганнібала з македонським царем Філіпом V. Дипломатична перемога римлян у Греції. Задум Ганнібала про оточення Італії. Дипломатія римлян у боротьбі з македонським царем Персеєм (II століття до н. е.). Переговори римського легата Марція. Дипломатична перемога римлян в Єгипті і в Ахейському союзі. Виступ римських послів на загальносоюзному зборі греків у Коринті. Поразка ахеян (146 р до н. е.) і підкорення римлянами Греції.

Дипломатія Юлія Цезаря в Галлії (58 – 51 рр. до н. е.). Організація дипломатичного апарату в епоху Імперії. (Римська дипломатія в епоху Октавіана Августа. Дипломатичні дії Рима на Сході в I столітті нашої ери. Угода з вірменського питання між Римом і Парфією (66 р). Зв'язки Рима з Китаєм (I–II століття нашої ери). Договори Риму з Сасанідами (III–VI ст. н.е.).

Внутрішня дипломатія. Союзні договори з варварами (IV–V ст. н. е.). Професія дипломата, риторсько-дипломатичні школи.

Тема 5. Дипломатія європейського Середньовіччя

Дипломатія епохи Великого переселення народів. (Римська імперія і варвари. Константинопольський двір і Аттіла. Одоакр і Теодоріх).

Посольська справа у Візантії (VI–X ст.). Дипломатія Юстиніана (527–565).

Дипломатія Карла Великого.

Міжнародне становище Київської Русі. (Відносини з Візантією. Русь і Західна Європа. Договори київських князів з греками).

Дипломатія періоду феодалної роздробленості Європи. (Розпад імперії Карла Великого, «розпорошення Європи» і право приватної війни. Папи і Священна Римська імперія німецької нації. Григорій VII і Генріх IV. Хрестові походи. Дипломатія Фрідріха Барбароси, Інокентія III і Фрідріха II Гогенштауфена).

Дипломатія зміцнення феодалних монархій. (Виникнення національних держав і дипломатична діяльність Франції в XII–XV століттях. Зносини Парижа з монгольськими ханами. Філіп IV і Боніфатій VIII. Дипломатичні перипетії Столітньої війни. Людовик XI і його дипломатія).

Міжнародні зв'язки Італії. (Організація консульської служби. Флорентійські дипломати. Венеціанська дипломатія. Посольська справа в Венеції. Поширення в Європі дипломатичного досвіду північно італійських міст-держав).

Дипломатія Київської Русі в XI–XIII століттях. (Договори російських міст з німецькими містами. Міжкнязівська дипломатія на Русі. Посольська служба. Порядок укладення договорів. Русько-татарські відносини у XIII–XV століттях. Формування Московського князівства).

Тема 6. Дипломатичні зв'язки країн Сходу у період Середньовіччя

Арабський халіфат, його розквіт і розпад. (Араби і Європа: взаємодія і протистояння ісламського і християнського світів. Араби і Візантія. Особливості арабської дипломатії).

Китай в епоху династії Тан (VII–X ст.). (Підпорядкування Кореї і В'єтнаму. Встановлення контролю над Великим шовковим шляхом. Суперництво з арабами і поразки 751 року. Морська торгівля Китаю з державами, розташованими по берегах Індійського океану. Період «5 династій і 10 царств» у X ст.).

Імперія Сун: боротьба з чжурчженями. Освіта імперії Цзінь. (Підписання миру між двома імперіями. Завоювання Північного Китаю монголами і загибель імперії Цзінь. Захоплення монголами у 1279 р. столиці імперії Сун і завершення завоювання Південного Китаю).

Дипломатія після відновлення незалежності Китаю в 1368 році. (Цінська імперія і морська експансія Китаю. 7 експедицій Чженг Хе на початку XV ст. і встановлення торгових відносин з Молуккських і Зондськими островами, Індією, Іраном народами півдня Аравії і Східної Африки. Самоізоляція Китаю в XV столітті і її причини).

Дипломатія ханів в період татаро-монгольського завоювання. (Монгольські завоювання на Заході – в Середній Азії, Закавказзі, Ірані, Східній Європі. Розпад Монгольської держави на 4 улуси).

Російсько-монгольські відносини в XIII–XV ст. Зносини Франції з монгольськими ханами. Папські посольства в Золоту Орду).

Дипломатична традиція Османської імперії. (Поява турків-османів у Передній Азії. Утворення Османської імперії. Турецькі завоювання в Азії, Африці та Європі. Захоплення турками Константинополя і загибель Візантійської імперії. Дипломатія турецьких султанів).

Дипломатія середньовічної Індії. (Делійський султанат в Індії і об'єднання майже всієї країни. Бабур і підкорення Делійського султанату. Імперія Великих Моголів в Індії – від середньоазіатських річок Амудар'ї і Сирдар'ї до південного краю Індостану, від земель нинішнього Афганістану до кордонів Китаю. Зовнішня політика і дипломатія Акбара. Завоювання Індії англієцями).

Розділ 2. Дипломатія в Новий і Новітній час

Тема 7. Дипломатія періоду становлення Вестфальської системи міжнародних відносин

Гегемонія Франції у міжнародних відносинах на європейському континенті. (Дипломатія «великого задуму» Генріха IV і Сюллі. дипломатична діяльність кардинала Рішельє у період Тридцятилітньої війни. Вестфальський мир і його значення).

Виникнення системи суверенних європейських держав. (Поява «Нових» держав – Росії, Швеції, Пруссії. Баланс сил у Європі і основні міжнародні протиріччя. Боротьба за гегемонію на континенті і в колоніальному світі. Людовик XIV і його дипломатія. Франко-голландське суперництво. Династичні війни і початок занепаду впливу Франції).

Англійська дипломатія після буржуазної революції. («Довгий парламент» і зовнішня політика Англії. Дипломатія Кромвеля. Завершення війни з Голландією і початок війни з Іспанією. Нормалізація відносин з Францією. Висновок торгових договорів зі Швецією, Данією і Португалією. Вільгельм Оранський і Пітт).

Міжнародне становище Московської держави в XVII столітті. (Основні напрямки російської зовнішньої політики. Приєднання України до Росії. Андрусівське перемир'я 1667 р. Антитурецька коаліція європейських держав. Вихід російських козаків на Амур. Нерчинський договір 1689 р. і російсько-китайські відносини. Складання «посольського обряду». Дипломатія Петра I і вихід Росії на береги Балтійського моря. Семирічна війна і її значення в європейській політиці. Ослаблення Туреччини і виникнення «східного питання». Розділи Польщі і поява ще однієї «гострої» загальноєвропейської проблеми).

Дипломатія України XVII ст. (Дипломатія українських гетьманів Б. Хмельницького, І. Мазепи, П. Орлика). Дипломатія і військові походи Війська Запорозького.

Тема 8. Дипломатія у період Віденської системи міжнародних відносин

Віденський конгрес та його рішення (жовтень 1814 – червень 1815 рр.).

Легітимізм, його історичне і юридичне тлумачення. Польсько-саксонське питання. Таємна угода Австрії, Франції та Англії проти Росії і Пруссії (3 січня 1815 р.). Організація Німецького союзу. «100 днів» Наполеона. Підсумки Віденського конгресу. Олександр I, Меттерніх, Талейран, Кеслрі, Гарденберг як дипломати. Відновлення балансу сил.

«Європейський концерт». Конгреси в Троппау (1820 р.) і Лайбаху (1821 р.). Священний союз і «пробудження національностей». Внутрішні протиріччя у Священному союзі. Поворот у зовнішній політиці Англії і початок розпаду Священного союзу. Дипломатія Каннінга. Веронський конгрес 1822 р. Англія і утворення незалежних держав у Латинській Америці. «Доктрина Монро». Грецька проблема.

Зближення з Росії, Англії і Франції, подальший розвал Священного союзу. Місія Веллінгтона. Утворення коаліції трьох держав проти Туреччини. Русько-турецька війна 1828–1829 рр. Адріанопольський мир (1829 р.). Від липневої революції 1830 р. у Франції до революційних переворотів в Європі 1848–1849 рр.

Позиція великих держав у питанні польського повстання (1830–1831 рр.).

Бельгійська революція і великі держави.

Пальмерстон і протиріччя держав в східному питанні. Дві течії в Англії щодо «східного питання».

Спроба Миколи I домовитися з Англією про поділ Туреччини. Революції 1848 р. і крах Віденської системи.

Тема 9. Дипломатія Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин

Паризька мирна конференція. Нові держави в Європі. Ліга націй. Міжнародні конференції у Вашингтоні і Сан-Франциско. Відновлення європейської рівноваги. «Мала розрядка» в Європі і її згасання. Міжнародна роль Комінтерну. Велика депресія і дестабілізація міжнародних відносин. Японська експансія у Східній Азії. Німецький нацизм і розпад Версальського порядку. Анतिकомінтернівський пакт. «Мюнхенська змова». Периферійні підсистеми міжнародних відносин у міжвоєнний період. Дипломатична боротьба в 1939–1941 рр. Радянсько-фінська війна. Бліцкриг в Європі. Пакт Молотова–Ріббентропа. Радянсько-японський пакт про нейтралітет. напад Німеччини на СРСР.

Дипломатія Другої світової війни. Атлантична хартія. Формування антигітлерівської коаліції. Напад Японії на Пірл-Харбор. Союзницькі конференції Другої світової війни. Питання про Другий фронт у Європі. Вихід Італії з війни. Капітуляція Німеччини.

Японська експансія на Тихому океані і громадянська війна в Китаї. Вступ СРСР у війну проти Японії. Ядерні бомбардування Хіросіми і Нагасакі. Капітуляція Японії. Потсдамська конференція. Конференція у Сан-Франциско 1945 р. і створення ООН. Окупація Німеччини. Мирні договори з союзниками Німеччини.

Тема 10. Дипломатія періоду «холодної війни»

Створення Потсдамської підсистеми міжнародних відносин. Потсдамська конференція (17 липня – 2 серпня 1945 р.). Основи створення Організації Об'єднаних Націй. Створення Бреттон-Вудської системи. Дипломатія початкового періоду «холодної війни». Доктрина Трумена і план Маршалла (1947 р.). Перехід Східної Європи під владу народних демократій. Створення РЕВ (1949 р.). Створення НАТО (1949 р.). Загострення протиріч «холодної війни» і Кризова дипломатія. Дипломатія періоду розрядки напруженості. Зміна зовнішньополітичної парадигми США і СРСР у зв'язку з досягненням ядерного паритету. Договір про обмеження випробувань ядерної зброї (серпень 1963 р.). Договори ПРО і ОСВ-1 (1972 р.). Гельсінський процес і Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі (1975 р.). Дипломатія періоду загострення радянсько-американських протиріч. Дипломатія періоду розпаду біполярного світу.

Система міжнародних відносин у другій половині 1980-х рр. Відновлення біполярної конфронтації на початку 1980-х рр. Афганське питання. Бойкоти Олімпійських ігор у Москві і Лос-Анджелесі. Американо-китайське зближення. Нарада з безпеки і співробітництва в Європі. Загострення ситуації на Близькому Сході. Дипломатичні ініціативи М. Горбачова. Стокгольмська конференція заходів довіри. Віденська зустріч НБСЄ. Радянсько-американські договори по роззброєнню. Договір про ракети середньої і малої дальності. Договір СНО-1. Урегулювання ситуації навколо Афганістану. Нормалізація відносин СРСР і Китаю. Ослаблення напруженості в Кореї.

Оксамитові революції в Східній Європі. Переговори про об'єднання Німеччини. Договір про звичайні збройні сили в Європі. Паризька хартія для нової Європи.

Війна у Перській затоці.

Дипломатичні питання у зв'язку з розпадом СРСР і СФРЮ.

7.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Поняття дипломатії і його еволюція.	12	2				10
Розділ 1. Дипломатія Стародавнього Світу та періоду Середньовіччя						
Тема 2. Міжнародні відносини і дипломатія Стародавнього Сходу	12	2	2			8
Тема 3. Дипломатія в системі міждержавних відносин Стародавньої Греції	12	2	2			8
Тема 4. Римська держава і навколишній світ: дипломатичні аспекти відносин	12	2	2			8
Тема 5. Дипломатія європейського Середньовіччя	12	2	4			6
Тема 6. Дипломатичні зв'язки країн Сходу в період Середньовіччя	12	2	4			6
Розділ 2. Дипломатія в Новий і Новітній час						
Тема 7. Дипломатія у період становлення Вестфальської системи міжнародних відносин	12	2	4			6
Тема 8. Дипломатія у період Віденської системи міжнародних відносин	12	2	4			6
Тема 9. Дипломатія Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин	12	4	4			4
Тема 10. Дипломатія періоду «холодної війни»	12	4	4			4
Усього годин	120	24	30		2	64

7.3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Год.
1.	Міжнародні відносини і дипломатія Стародавнього Сходу	2
2.	Дипломатія в системі міждержавних відносин Стародавньої Греції	2
3.	Римська держава і навколишній світ: дипломатичні аспекти відносин	2

4.	Дипломатія європейського Середньовіччя	4
5.	Дипломатичні зв'язки країн Сходу в період Середньовіччя	4
6.	Дипломатія у період становлення Вестфальської системи міжнародних відносин	4
7.	Дипломатія у період Віденської системи міжнародних відносин	4
8.	Дипломатія Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин	4
9.	Дипломатія періоду «холодної війни».	4
Разом		30

7.4. Самостійна робота студентів

№ теми	Назва	Види самостійної роботи	К-сть годин
1	Предмет і завдання курсу «Історія світової дипломатії»	Вивчення і конспектування основної і додаткової літератури, робота з довідковою літературою	10
2	Міжнародні відносини і дипломатія Стародавнього Сходу	Вивчення і конспектування основної і додаткової літератури, робота з довідковою літературою (словниками, енциклопедіями). Підготовка реферата.	8
3	Дипломатія в системі міждержавних відносин Стародавньої Греції	Вивчення і конспектування основної і додаткової літератури, робота з довідковою літературою (словниками, енциклопедіями). Підготовка презентації.	8
4	Римська держава і навколишній світ: дипломатичні аспекти відносин	Вивчення і конспектування основної і додаткової літератури, робота з довідковою літературою (словниками, енциклопедіями). Підготовка реферата.	8
5	Дипломатія європейського Середньовіччя	Вивчення і конспектування основної і додаткової літератури, робота з довідковою літературою (словниками,	6

		енциклопедіями). Підготовка презентації.	
6	Дипломатичні зв'язки країн Сходу в період Середньовіччя	Вивчення і конспектування основної і додаткової літератури, робота з довідковою літературою (словниками, енциклопедіями). Підготовка до усної співбесіди.	6
7	Дипломатія у період становлення Вестфальської системи міжнародних відносин	Вивчення і конспектування основної і додаткової літератури, робота з довідковою літературою (словниками, енциклопедіями). Підготовка реферата.	6
8	Дипломатія у період Віденської системи міжнародних відносин	Вивчення і конспектування основної і додаткової літератури, робота з довідковою літературою (словниками, енциклопедіями). Підготовка презентації.	6
9	Дипломатія Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин	Вивчення і конспектування основної і додаткової літератури, робота з довідковою літературою (словниками, енциклопедіями). Підготовка реферата.	4
10	Дипломатія другої половини XX ст.	Підготовка до усної співбесіди. Підготовка до підсумкового контролю.	4

7.5. Види самостійної роботи студентів:

- робота зі словниками і довідниками; аналіз основної та допоміжної літератури, нормативних актів;
- самостійне вивчення матеріалу за першоджерелами;
- робота з бібліотечними каталогами, самостійний підбір необхідної літератури;
- самостійний пошук необхідної інформації в мережі Інтернет;
- конспектування першоджерел;
- реферування першоджерел;

- складання анотацій;
- складання огляду публікацій за темою;
- складання і розробка словника (глосарію);
- складання або заповнення таблиць;
- підготовка усного повідомлення для виступу на занятті;
- написання реферату;
- підготовка доповіді та написання тез доповіді;
- підготовка до групового обговорення кейс-завдання;
- виконання завдань для самоконтролю;
- підготовка презентацій.

8. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Реферат чи доповідь повинні будуватися на аналізі джерел та літератури, мати посилання, вміщувати аргументований розгляд проблеми та доказові, самостійні висновки. Обсяг робіт 15-16 сторінок тексту.

Орієнтована тематика ІНДЗ:

1. Міжнародні відносини у Давньому Дворіччі: формування регіональної системи.
2. Греко-перські війни: боротьба за гегемонію чи зіткнення цивілізацій.
3. Міжнародні відносини у Причорномор'ї в античну добу: пошук визначення.
4. Міжнародні відносини у середньовічній Індії: загальне і специфічне.
5. Міжнародні відносини у Східній Європі у XVI ст. та Люблінська унія.
6. Міжнародні відносини у Східному Середземномор'ї у XII ст. в контексті європейської політики.
7. Мемуари дипломатів XIX ст. як джерело до вивчення міжнародних відносин.
8. Зовнішня політика Болгарії початку XX ст.: пошук орієнтирів.
9. Зовнішня політика СРСР за часів М. Горбачова: система чи епізод?
10. Особливості світового розвитку останньої чверті XX ст.
11. Дипломатія і шпигунство як складова частина міжнародних відносин.

9. Рекомендовані джерела інформації

Основна література:

1. Балух В. О., Макара Ю. І. Історія Стародавньої Греції: Курс лекцій. Чернівці: Золоті литаври, 2001. 420 с.
2. Віднянський С. В., Мартинов А. Ю. Війна Росії проти України та міжнародне співтовариство. Київ : Парлам. вид-во, 2023. 336 с.
3. Гайдуков Л., Копійка В., Крушинський В. Всесвітня історія. К., 2000. 254 с.
4. Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. Київ: Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
5. Грушевський М. С. Історія України-Руси: В 11 т. Т. 1, 4, 8.
6. Гроссман Ю. Історія стародавнього світу: Практикум: Навч. посібник для іст. фак. ун-тів / Юрій Гроссман, Ігор Лісовий. Львів: Вища шк.: Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. 223 с.
7. Гуменюк Б. І. Основи дипломатичної та консульської служби. Київ, 1998. 250 с.
8. Дерев'янка І. П., Дьомін О. О. Історія дипломатії : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : НАУ, 2014. 467 с.
9. Дюрозель, Жан-Батіст. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів / пер. с фр. Київ: Основа, 1999. 903 с.
10. Історія дипломатії: навч.-метод. посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права О.В. Бігняка. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 116 с.
11. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу. Вінниця: Нова книга, 2002. 433 с. : іл.
12. Крижанівський О. Г. Стародавній Схід. Курс лекцій. К., 1996. 480 с.
13. Норман Девіз. Європа. Історія. К.: Основи, 2000. 1464 с.
14. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. Миколаїв, 2009. 140 с.
15. Шама О. І. Хрестоматія з історії Стародавнього Сходу : посібник для студ. істор. ф-ту. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2015. 488 с.

Допоміжна література:

16. Барабанов Ю.М., Дьомін О.Б. До передісторії першого військово-політичного союзу в Європі на початку XVII ст. *Український історичний журнал*. 1997. № 6. С.35–45.
17. Білер Г., Дмитрієв А. Вестфальський мир 1648 року. К., 1998.
18. Брехуненко В., Леп'явко С. Українське козацтво і Московія в 16-першій половині 17 ст. // Переяславська Рада 1654 р. (історіографія та дослідження). К., 2003.

19. Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
20. Веденєєв Д. В. Формування апарату дипломатичного відомства Української Народної Республіки періоду Центральної Ради (1917–1918 рр.): організаційно-функціональний аспект. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(1). С. 78–81.
21. Гедьо А. В. Дипломатична діяльність Іоанна Каподістрії (1776–1831). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23(1). С. 133–140.
22. Говард М. Війна в європейській історії. Київ: Мегатайп, 2000. 168 с.
23. Головченко В.І. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX – друга третина XX ст.). Київ : Либідь, 2010. 520 с.
24. Голоси стародавньої Індії : антологія давньоіндійської літератури / Пер. із санскриту, упоряд. П. Ріттер. К.: Дніпро, 1982. 351 с.
25. Гоменюк І. Провісники Другої світової: прикордонні конфлікти в Центрально-Східній Європі від розпаду імперій до Гляйвіцької провокації. Харків : КСС, 2017. 352 с.
26. Горобець І. В., Мартинов А.Ю. В'єтнамський фактор азійської політики США. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(1). С. 60–66.
27. Грушевський М. Всесвітня історія в короткім огляді: У 6 ч. К.: Українозн., 1996. 288 с.
28. Гуменюк Б. Дипломатія доби глобалізації: нові виклики та завдання. *Зовнішні справи*. 2008. № 12; 2009. № 1.
29. Дмитрієв А. Вестфальський мир 1648 р. Витоки сучасного міжнародного права. *Людина і політика*. 1999. № 2. С. 21–25.
30. Дьомін О.Б. Біля витоків англійського атлантизму. Зовнішня політика Англії кінця 50- кінця 80-х років XVI ст. Одеса, 2001. 360 с.
31. Дудка Р. А., Лейберов О. О. Історія стародавнього світу: курс лекцій / Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. Ніжин: Вид-во НДУ, 2009. 348 с.
32. Дюррозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. К.: Основи, 1995. 903 с.
33. Зінченко А. Л. Історія дипломатії від давнини до нового часу: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спец. міжнар. відносин та історії. К.: РВЦ "Проза", 2005. 560 с.
34. Зінченко А. Л. Історія дипломатії від давнини до нового часу: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. спец. міжнар. відносин та історії. К.: РВЦ "Проза", 2005. 560 с.
35. Зінченко А. Л. Історія дипломатії від давнини до початку нового часу: Навч. посібник. Вінниця: Нова книга, 2002. 564 с.
36. Іванов О. В. «Холодна війна»: США-СРСР-Китай (з позиції сьогодення). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23(1). С. 104–108.

37. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918–1945 роки): Навч. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
38. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
39. Історія міжнародних відносин України від найдавніших часів до 1917 р. Львів, 1992.
40. Історія стародавнього світу в літературних творах: Хрестоматія / Катерина Іванівна Крилач (упоряд.). К.: Перун, 1998. 398 с.
41. Історія стародавнього світу: Навч. посібник. / Ігор Якович Щупак (авт.-упоряд.). Запоріжжя: Прем'єр, 2004. 304 с.
42. Історія сучасного світу : соціально-політична історія. ХV – початку ХХІ століть : навч. посіб. / [Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. 4-те вид., переробл. і допов. К. : Знання, 2012. 438 с.
43. Кіндер Г. Всесвітня історія : dtv-Atlas / Кіндер Г., Хільгеман В. ; пер. з нім. К. : ЗнанняПрес, 2001. 631 с.
44. Колісніченко А. І. Історія держави і політико-правових вчень Стародавньої Греції та Риму: Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти, що навч. за напрямом політологія та правознавство. Миколаїв: Видавництво МФ НаУКМА, 2002. 274 с.
45. Каменський А. Вступ до міжнародних відносин. Львів: Світ, 1995. 144 с.
46. Коппель О. Міжнародні відносини ХХ століття / О. Коппель, О. Пархомчук. К.: Школяр, 1999. 255 с.
47. Коппель О. А. Міжнародні системи. Світова політика / О. А. Коппель., О.С. Пархомчук. К.: ФАДА ЛТД, 2001. 224 с.
48. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. Навчальний посібник. К.: Либідь, 2002. 590 с.
49. Крип'якевич І. Всесвітня історія: У 3 кн. К., 1995. 424 с.
50. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Курс лекцій. К.: Либідь, 1996. 480 с.
51. Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу: підруч. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. Вид. 4-е, стереот. К.: Либідь, 2009. 592 с.
52. Крижанівський О. П. Історія Стародавнього Сходу: Підруч. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. 2.вид., стер. К. : Либідь, 2002. 590 с.
53. Крижановська О. О., Крижановський О.П. Історія середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського Середньовіччя: Курс лекцій: Навч. посібник для студ. гуманіт. спец. вищих навч. закл. 2. вид., стер. К. : Либідь, 2006. 368 с.
54. Кулик О., Сардачук П. Елементи дипломатичного протоколу і дипломатичної практики в історії України. Львів, 2000.
55. Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О.С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.

56. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст. : у 2 ч. К.: ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
57. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. К.: Вища школа, 1972. Ч. 1. 249 с. : іл..
58. Маначинський О. Під прапором боротьби за мир. Мюнхен-38 і «Оксамитова» окупація Чехословаччини. Політика і час. 1998, № 10. С. 13–28.
59. Малій О. В. Історія стародавнього світу. Життя людей у первісні часи. Історія Стародавнього Сходу: Робочий зошит. К. : Абрис, 2000. 79 с.
60. Марущак, М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій. Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.
61. Міжнародні відносини і зовнішня політика / Л. Ф. Гайдуков, В.Г. Кремень, Л. В. Губерський [та ін]. К.: Либідь, 2001. 265 с.
62. Мельник М. М. Візантія і кочівники Північного Причорномор'я ХХІ ст.: історіографія проблеми: Автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.06 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Л., 2007. 18 с.
63. Мельник М. М. Візантія і кочівники Північного Причорномор'я ХХІ ст.: історіографія проблеми: Дис. канд. іст. наук: 07.00.06 / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Л., 2006. 364 арк.
64. Мілютін С. Ю. Людовик Благочестивий (778-840): політико-дипломатичний портрет. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(1). С. 136–142.
65. Мончинська М. Велике переселення народів: історія неспокої епохи IV та V століть. К.: Софія-А, 2009. 400 с.
66. Мороз П. В., Чубукова Т. О. Історія стародавнього світу. К.: Фенікс, 2001. 312 с.
67. Мороз П. В. Історія стародавнього світу. К.: Педагогічна думка, 2007. 335 с.
68. Ольденбург З. Костер Монсегюра. История альбигойских крестовых походов. СПб: Алетейа, 2001.
69. Пересунько Т. В. Культурна дипломатія Республіки Польща: еволюція поняття в риториці міністрів зовнішньополітичного і культурного відомств (1989–1999 рр.). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(1). С. 120–125.
70. Печиборщ В. Ю. "Добрі послуги" дипломатичних місій Швейцарської Конфедерації у Будапешті та Берліні у період Другої світової війни як складова політики "постійного озброєного нейтралітету". *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23(1). С. 181–187.
71. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914–1991 роки: Навч. посіб. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.
72. Рубель В. А. Історія Середньовічного Сходу: Підручник. К.: Либідь, 2002. 736 с.

73. Сардачук П. Д., Кулик, О. П. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи : навч. посібник. К. : ВидавництвоУкраїна, 2001. 174 с.
74. Степанков В.С. Дипломатична служба України та основні принципи її функціонування у роки гетьманування Б. Хмельницького. *Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету*: Історичні науки. Т. 6(8).
75. Смолій В., Степанков В., Горобець В., Чухліб Т. Дипломатія на «межі світу»: міжнародні відносини та зовнішня політика Української держави (XVII ст. – 1750-ті рр.). Посібник для університетів. К.: Вид-во «АМЕННОТЕР» 2016. 320 с.
76. Ткачук П. Д. Історія первісного суспільства, стародавнього Сходу й античних цивілізацій у термінах, назвах, поняттях і датах: навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії. – Вип. 2. Луцьк: Вид-во обл. друк., 2003. 174 с.
77. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах: тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії. Луцьк: Надстир'я, 1992. 114 с.
78. Табачник Д. В. Історія української дипломатії. Біографічні нариси : навч. посібник. К.: Либідь; Х. : Фоліо, 2009. 888 с.
79. Тойнбі А. Дослідження історії / Пер. з англ. В. Митрофанова: У 2 т. К.: Основи. 1995. Т. 1. 614 с.; Т. 2. 401 с.
80. Федчишин С. А. Дипломатичне представництво України за кордоном: сучасні проблеми організації та правового забезпечення. Х.: ФІНН, 2011. 262с.
81. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648–1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.
82. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): підручник. К : Кондор, 2011. 290 с.
83. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.
84. Чекаленко Л.Д. Витоки української дипломатії: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Дипломатична академія України при МЗС України. К.: LAT & K, 2010. 340 с.
85. Чухліб Т. Гетьмани і монархи: Українська держава у міжнародних відносинах 1648–1714. К., 2003.
86. Цветков Г.М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917–1945 рр.: Навч. посіб. К.: Либідь, 1997. 232 с.
87. Циватий В. Г. Турецька Республіка та її модель дипломатії ХХІ століття: інтродуктивний вимір. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(1). С. 67–75.
88. Циватий В. Г. Дипломатична компаративістика: моделі дипломатії Італії, Франції та Іспанії в інтродуктивному вимірі доби раннього Нового

часу (XVI-XVIII ст.). *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(1). С. 143–153.

89. Ціватий В. Г. Історичний, зовнішньополітичний, дипломатичний та інституціональний виміри двосторонніх відносин США–КНР ХХІ століття: концепт і стратегія конгейджменту. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23(1). С. 190–194.

90. Ціватий В. Г. Македонське питання в політико-дипломатичній системі координат початку ХХ століття: інституціональний і регіональний дискурси. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2017. Вип. 24(1). С. 180–183.

91. Шалагінова О.І., Шалагінов Б.Б. Історія стародавнього світу. К. : Зодіак-Еко, 2003. 255 с.

92. Шалагінова О. І., Шалагінов Б. Б. Історія стародавнього світу. К. : Зодіак-ЕКО, 2006. 288 с.

93. Шульга С. А. Історія Стародавньої Греції та Риму: тестові завдання та метод. рек. для студ. іст. ф-ту / Волинський національний ун-т ім. Лесі Українки. Історичний факультет. Луцьк : Вежа, 2008. 84 с.

94. Щупак Ігор Якович. Історія стародавнього світу: Збірник тестів, питань і завдань. Запоріжжя : Прем'єр, 2001. 111 с.

95. Arms T. S. Encyclopedia of the Cold War. New York, 1994.

96. Arnold G. Wars in the Third World since 1945. London, 1991.

97. Ambroise Paré, Oeuvres completes / Reprint of 1840-41 edition/. Geneva, 1970. Vol.3. 724 p.

98. Black Jeremy. A History of Diplomacy. London, Reaction Books, 2010.

99. Black Jeremy. Great Powers and the Quest for Hegemony: The World Order since 1500. Routledge, 2007.

100. Brzezinski Z. Spadek po zimnej wojnie. Warszawa, 1993.

101. Carlsnaes W., Smith S. European Foreign Policy. London, 1994.

102. Calendar of State Papers. Foreign Series of reign of Elizabeth. // Diplomatic correspondence of reign of Elizabeth in 1562 / ed. Joseph Stevenson /. – V.5. London: Longman. Green, Longman & Roberts, 1867. 673 p.

103. Calendar of State Papers and Manuscripts, Relating to English Affairs: Existing in the Archives and Collections of Venice, and in Other Libraries of Northern Italy [Text] // Diplomatic correspondence in 1559 to 1580 // ed. Rawdon Brown and G Cavendish Bentinck /. V.7. London: Longman. Green, Longman & Roberts, 1890. 732 p.

104. Discours politiques et militaires du seigneur de La Noue, Nouvellement recueillis et mis en lumiere. Geneve: François Forest, 1587. 710 p.

105. Dubabin J.-P. D. The Cold War. The Great Power and their Allies. London –New York, 1996.

106. Gaddis J. L. We Now Know. Rethinking Cold War. Oxford, 1997.

107. Gaddis J. L. The Long Peace. Inquiries into the History of the Cold War. – New-York, 1987.

108. Hyland W. G. The Cold War. Fifty Years of Conflict. New York, 1991.

109. Hide-Price A. European Security beyond the Cold War. London, 1991.

110. Kennedy P. The Rise and Fall of Great Powers. Economic Change and Military Conflict from 1500 to 2000. London : Fontana Press, 1989. 898 p.
111. Kissinger H. Diplomacy. New York, 1994.
112. Knecht R. J. The French Civil Wars, 1562–1598. The French Civil Wars. N.Y. – Routledge, 2014. 356 p.
113. Kukulka J. Historia współczesna stosunków międzynarodowych. 1945–1996. Warszawa, 1997.
114. Neale J. E. Queen Elizabeth I. Chicago Review Press, 2014. 446 p.
115. Oberdorfer D. The Turn. From Cold War to a New Era. New York, 1991.
116. Simon T. Eastern Europe in the Postwar World. New York, 1991.
117. Sutherland N. M. Princes, Politics and Religion, 1547–1589. Bloomsbury Academic, 1984. 258 p.
118. The Diplomats, 1919–1939. Edited by Gordon A. Craig, Felix Gilbert. Princeton, 1994.
119. The North Atlantic Treaty Organization. Facts and Figures. Brussels, 1989.
120. Thompson J. W. The Wars of Religion in France 1559–1576 The Huguenots, Catherine de Medici and Philip II. Chicago, 1909.
121. Uriel Dann. The Great Powers in the Middle East, 1919–1939. Holmes & Meier, 1988. 434 p.